

כתובה דאורייתא או דרבנן

א. מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מסכתא דנזיקין פרשה יז

"מהור ימהרנה לו לאשה." למה נאמר? לפי שנאמר (דברים כב:כט) "ונתן האישה השוכב עמה," יכול כשם שבתפוסה נותן מיד, כך במפותה נותן מיד, תלמוד לומר "מהור ימהרנה לו לאשה," מגיד שהוא עושה עליו מוהר, ואין מוהר אלא כתובה שנאמר "הרבו עלי מאד מוהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי הנערה לאשה."

ב. סנהדרין כא ע"א

מאי נשים ומאי פלגשים? אמר רב יהודה אמר רב: נשים בכתובה ובקידושין, פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין.

ג. קיצור נחלת שבעה סימן ט

ויהיבנא ליכי מהר בתוליכי כסף זווי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא

ד. כתובות י.

איתמר: אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר, חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאמנה מנה, והם האמינוהו שאם אמר "פתח פתוח מצאתי" נאמן.

- א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם? אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה.
  - תנא: הואיל וקנס חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית. קנסא? מאי קנסא?? אלא אימא: הואיל ותקנת חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית.
- רבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אשה מן התורה..

ה. יבמות פט.

מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה? שלא תהא קלה בעיניו להוציאה...

ו. חדושי הרמב"ן כתובות קי ע"ב

מהלכה או מדבר תורה כל מוהר שהסכימו בסך שניהם הוי מוהר ואתו רבנן ותקנו להם סך מאתים דינרין שלהם...

ז. חדושי הר"ן כתובות י ע"א

ואפ"ל לרשב"ג דאמ' כתובה מן התורה. לאו למימרא שהסך מן התורה, דא"כ בעי' מאתים דצורי, ואפ"ל רשב"ג מודה דלא בעי' אלא מאתים של מדינה, אלא עיקר כתובה אמ' מן התורה מדקאמ' א"ק כמוהר הבתולות.

ח. ההקדמה למס' כתובות

<https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/1042308/> <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/1042949/>

טענת "פתח פתוח מצאתי"

ט. ר"ן (על הרי"ף) מסכת כתובות דף ג עמוד ב

יש מי שכתב שאין זה אלא בטוען פתח פתוח שאין טענתו ברורה לגמרי אבל טוען טענת דמים נאמן אפ"ל להפסידה תוספת וכן דעת הרשב"א ז"ל...

י. כתובות לו.:

"החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים" ... והבוגרת אין לה טענת בתולים? והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון [לתלות דמיה בדם בתולים]! אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי, הכא במאי עסקינן? דקטעין טענת פתח פתוח.

יא. רמב"ם הלכות אישות פרק יא הלכה יג

יש גאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח, ואין דרך התלמוד מראה דבר זה, וטעות היתה בנוסחאות שלהם, וכבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים ומצאתי שהדבר כמו שביארנו שאין לבוגרת אלא טענת דמים בלבד.

יב. רש"י כתובות לו ע"ב

ואף על פי שאין יכול לברר דבריו בפנינו אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, אבל משבגרה אין רחמה צר ככתחילה ודומה לו כאילו פתח פתוח.

יד. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה י ושם נתבאר שהבוגרת אין טוענין עליה פתח פתוח שכולן פתוח פתוח.

טו. רמב"ם הלכות אישות פרק יא הלכה יב
אם אמר לא כי אלא ודאי פתח פתוח היה, הרי זו טענת בתולים לכל בתולה שלא בגרה בין קטנה בין נערה בין בריאה בין חולה, שכל נערה בתולה פתחה סתום הוא, ואף על פי שיצא הדם הואיל ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים.

טז. שו"ע יורה דעה קפז:יג
הבוועל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מחזקינן שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש.

יז. תלמוד ירושלמי מסכת כתובות פרק א הלכה א
היא אומרת דם בתולים היא והוא אומר לא כי אלא דם צפור היא, הורע כוחו שלא נהג כמנהג זה.

יח. חלקת מחוקק סימן סח ס"ק ו - ז
אם מצאה דם. אף על גב דמדינא עד שתחיה המכה תולין בדם בתולים, וא"כ מאי ראייה הוא הדם שלא נבעלה מקודם? די"ל דכל זמן שיש דם עדיין אין פתוח לגמרי, ו"פרצה דחוקה" קרי לה בגמרא, וע"כ כל זמן שיש דם אינו יכול לטעון פ"פ דודאי טועה או הטה:

יט. בית שמואל סימן סח ס"ק יא
אם מצא דם. בר"ן מבואר אף להני פוסקים דוקא לענין ממון מהני אם מצא דם, אבל לענין איסור לא מהני, דיש לחוש שמא הביאה דם או שמא דם מן הצדדים הוא.

כ. בית שמואל סימן סח ס"ק יא
להני פוסקים א"כ טענות פ"פ אימת משכחת לך? ונדאי לא מצא דם, למה ליה טענות פ"פ? ת"ל הוי טענה דם! וי"ל משכחת במשפחת דורקטי...

כא. שו"ע אבן העזר סח:ו
טען טענת פתח פתוח, אומרים לו: (שמא) הטית או לא בעלת בנחת, ולפיכך לא הרגשת בדוחק. אם אמר: לא כי, אלא פתח פתוח מצאתי, הרי זו טענה אם לא בגרה עדיין. וי"א שאפילו לא בגרה, אינו יכול לטעון טענת פתח פתוח אם מצא דם.

האמינוהו משום חזקה

כב. כתובות י.
איתמר: אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר, חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאמנה מנה, והם האמינוהו שאם אמר "פתח פתוח מצאתי" נאמן.
א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם? אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה.

כג. חדושי הרשב"א כתובות י ע"א
ומהא דאמרינן נמי אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, משמע דאי לא טרח בסעודה שאינו נאמן דהא ליכא חזקה...

כד. תוספות כתובות י ע"א "חזקה"
תימה! תינה באשת כהן או בפחותה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן, ולמ"ד נמי לקמן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא, אבל למ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי אלא שבא להפסידה מכתובתה מנה אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי מהימן? ונראה דלא מהימן.

כה. חדושי הרמב"ן כתובות ט ע"ב
ובתוספות מדקדקין והיאך הוא מפסיד סעודתו, שמא רוצה הוא לקיימה במנה ולא במאתים! ומתרצים כיון שבתולה נשא וטרח בסעודת ז' אינו עשוי להפסיד שבח שלו. ואין צורך דמסתמא כל הטוען על בתולה פתח פתוח ודמים דעתו להוציאה שאין אדם רוקק בכוס ושותה בו.

כו. חדושי הרמב"ן כתובות ט ע"ב

...לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה וימצאנה בתולה, וכיון שכן עליה להביא ראיה שנתקיים התנאי, אטו מאן דמפיק שטרא בתנאי לא אמרינן לי' "קיים תנאך ושטרך וחזת לדינא?" ומה טעם אמרו "הם האמינוהו" ... וי"ל דהכא כיון דרוב נשים בתולות נשאות ואיכא נמי חזקה דגופה, הולכין אחר רוב ואחר חזקה, והכי איתא בירושלמי פ"ב, אלא דרבנן הימנוהו הואיל וקאמר ברי לי.

כז. ר"ן (על הרי"ף) מסכת כתובות דף ג עמוד ב

ולדידי לאו קושיא היא כלל, דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, אם אתה אומר נאמן ועלה דידה רמי לברורי ואי אפשר לה להביא ראיה הרי היא קלה בעיניו להוציאה, וכדאמר "א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם." הלכך ודאי אי לאו דהימנוהו רבנן משום דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לא הוה מהימן, דאם איתא דמהימן נמצאו בנות ישראל כהפקר.

כח. כתובות יב ע"א

כדתניא "...ביהודה בראשונה היו מעמידין להם שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו שושבינין ישנים בבית שחתן וכלה ישנים בה ובגליל לא היו עושין כן, וכל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים." ... רב אשי אמר לעולם אסיפא ותני "כל שלא מושמש."

כט. תוספות כתובות י ע"א

ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"נ, דאשכחנא רב אשי דהוא בתראה דפליג עליה כדמתרין לקמן ברייתא (דף יב.). תני "כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים," אלמא דחייש לשמא משקר ולא אמרינן "חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה." וכן פ' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי פליג אדרב נחמן.

ל. רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן כה

"רב אשי אמר לעולם אסיפא ותני כל שלא מושמש." פירש הריב"ם דלית ליה חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. ור"ת [צ"ל ר"ח] פירש שאני הכא כיון שנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין שבגרמתו נשתנה המנהג ורמאי הוא ואין לסמוך אחזקה...

לא. שו"ע אבן העזר סח:ב

אם מנהג המקום להעמיד עדים למשמש שלא ינהגו מנהג רמאות, ואירע הדבר שלא העמידו עדים, אינו יכול לטעון טענת בתולים.

לב. רי"ף מסכת כתובות דף ג עמוד ב

וחזינן לגאון דקאמר הנ"מ לענין מנה מאתים, אבל לענין תוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב אנפשיה הילכך לא מהימן

לג. רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן יח

איני כחולק על דברי גאון אבל מתוך הסברא נראה דמהימן גם לענין תוספת, דדבר ידוע דלשם חיבת חופה וביאה הוסיף לה, וכי היכי דאמרינן לענין מנה ומאתים חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואם היה שונאה היה מגרשה ולא היה טורח בסעודה אף על פי שמרויה בטורח הסעודה פטור ממאתים של כתובה, גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה היאך נאמר שבשעת חופה כתב לה ולמחר בבוקר נתחרט ומגרשה? אלא ודאי טענתו אמת ולהכי מגרשה ואדעתא דהכי לא הוסיף לה.

לד. מרדכי מסכת כתובות פרק בתולה נשאת רמז קלה

ורשב"ם הגיה על דבריו מכח ק"ו ומה דתקינן [*רבנן] אמרי' חזקה, מה דיהיב לא כ"ש??

לה. רמב"ם הלכות אישות פרק יא הלכה טז

הורו כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הכחישו, להפסידה עיקר הכתובה, אבל התוספת יש לה, אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודת לו שהיא בעולה קודם שתתארס והטעתו, לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדין כל הנשבעין ונוטלין ואחר כך תגבה התוספת, ואין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואחר כך תפסיד עיקר כתובה שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ויש לה להחרים סתם על מי שטוען עליה שקר.

לו. בית שמואל סימן סח ס"ק יט

ואינו יכול לו' קים לי כהני פוסקים הרשב"ם וש"ג נגד כל הפוסקים, אף על גב הרא"ש כ' ג"כ הסברא נוטה דמפסדת גם תוספת כתובה, מ"מ לא הכריע כן והטור פסק ג"כ דאינה מפסדת תוספת כתובה....

לז. ש"ך, תקפו כהן סימן קכג

ודע דבפולגתא דרבוותא היכא דמצי למימר קים לי, היינו אפי' הוא מיעוט הפוסקים יכול לומר קים לי כהמיעוט ולא כהרוב ומהני תפיסתו, כן פשוט בדברי האחרונים בכמה דוכתי, והוציאו כן מהא דקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב וכדאיתא בפרק המניח (דף כ"ז ע"א) ושאר דוכתי

לה. שו"ת מהרי"ק סימן קמט

ודאי גבי ממונו מצי למימר המוחזק "קים ליה כחד מרבבתא," ואף על גב דשכנגדו חלוק עליו, כי התם דרבינו תם פליג עליה דרש"י דא"ל המוחזק למוציא אייתי ראייה דלית הלכתא כרש"י אלא כר"ת ושקיל, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. אבל הכא גבי איסורא מי יקל ראשו כנגד תורתנו להתיר איסורא מספק חלילה לא תהא כזאת בישראל! וכ"ש בספק זה כי כל הפוסקים אשר כל ישראל שותים מימיהם כמו פמליא של רבותי בעלי התו' רוב אלפס ורבינו משה מיימון והבאים אחריהם כולם פסקו... ופשיטא דבכה"ג אפילו בענין ממון לא הוה מצי למימר קים לי כדברי היחיד ודלא ככל חכמי ישראל ואפי' תפס הוה מפקינן מיניה. וזה פשוט לכל מאן דנחית לעומקא דדינא דלא גרע מהיכא דסוגיא דעלמא אזלא כחד דאזלינן בתריה.

לט. ש"ך, תקפו כהן סימן קכד

ואני איני יודע להכריע בדין זה, רק נ"ל לפי ראות עיני הדיינים שאם הפוסקים החולקים הם הרבה מאד יכול להיות שאפילו ארבע יהיו נקראים יחידים כנגדם, וכן אם אינם הרבה כל כך יכול להיות שאפילו שנים יהיו נקראים מועטים, או אפי' אחד היכא דליכא רובא דמנכר דפליגי עלייהו.

מ. Rabbi Michael Rosensweig, *Elu va-Elu*, Tradition 26:2

There are of course significant limitations even to a pluralism grounded in equal truths. This is clearly manifest by the distinction of *ta'ut be-devar mishnah* and *ta'ut be-shikul ha-da'at* as we have just demonstrated, and in other contexts as well. The parameters of *kim le*, for example, attest to this. Even those who accept the effectiveness of the claim of *kim le* impose definite limitations. Maharik believes that one can only resort to this claim when the minority opinion you seek to rely upon is one of definite prominence and stature—the opinion of a Rashi or R. Tam, etc. There are Aharonim who require that such a position be cited by the Shulhan Arukh or Rema. Some Rishonim demand that at least two poskim adopt a position before one can declare *kim le*. A position advocated by only one authority is too idiosyncratic to be taken as a serious expression of Torah.

מא. ר' יועזר אריאל, טענת בתולים בזה"ז, אסיא

גם אם הבית שמואל אינו סובר כדעת התומים – אין לטעון קים לי, אלא רק כשקיים ספק לפי איזו דעה להכריע, אבל כשקיימות ראיות ברורות לדחות את דעת המיעוט – אין לטעון קים לי. בנידון שלפנינו, כתב הבית יוסף, שאפילו הרא"ש שהקשה על הרי"ף מסכים עמו להלכה. כמו כן, הבית יוסף הביא ראייה לדברי הרי"ף מדברי רב נחמן: "חכמים תקנו" – "משמע מדבריו, שמפסידה רק את הממון שתקנו חכמים, אבל לא תוספת".

הו' אוקימתאות

מב. כתובות י ע"א

ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא רב נחמן הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי. רב אחאי משני כאן בבחור כאן בנשוי.

מג. שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן צז

כללו של דבר, אומר אני שדיין שאינו הולך בפסקיו אלא אחר מה שכתוב ומפורש הוא חלש ורפה, ולפי זה יתבטל מה שאמרו אין לדיין אלא מה שענינו רואות. ואין הדבר כן, אלא הדברים הכתובים הם העיקר, וצריך הדין או המורה הוראה לשקול אותם לפי כל מעשה ומעשה הבא לפניו, ולהקיש את הדין לדומה לו ולהוציא ענפים מן העיקרים ההם. ולא נכתבו המעשיות המרובות הכוללות מקצת דינים בתלמוד חנם, וגם לא שיעשה הדין בענין ההוא לפי מה שנזכר שם, אלא כדי שיסגל החכם, בשמעו אותם הרבה פעמים, כח של שקול דעת ודרך טובה בהוראה למעשה.

מד. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה א - ב

א: יש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת והדבר חזק בלבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראייה ברורה. ואין צריך לומר אם היה יודע בודאי שהדבר כן הוא שהוא דן כפי מה שידוע...
ב: כל אלו הדברים הן עיקר הדין, אבל משרבו בתי דינין שאינם הגונים ואפילו היו הגונים במעשיהם אינם חכמים כראוי ובעלי בינה, הסכימו רוב בתי דיני ישראל שלא יהפכו שבועה אלא בראיה ברורה, ולא יפגמו שטר ויפסידו חזקתו בעדות אשה או פסול וכן בשאר כל הדינין ולא ידון הדיין בסמיכת דעתו ולא בידיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה ודעתי סומכת על זה...

מה. שו"ת שאילת יעבץ חלק ב סימן קיב

כגון זה ראיתי חובה עלי לתת שאלתו ההגון' ולעשות בקשתו שלא לענות דינו ולהודיעו דעתי הקלה כמות שהיא בכתב בלתי נמחק. הרואה לו זכות לומר לדבק טוב ואומר זכה במקחך ויבנה לו ממנה בנין עדי עד כורע יעקב וישחק. הנדחה מפני השעה ונדחק, תולעת יעקב ישראל מכונה יעבץ.